

Naš List

Izhaja vsako soboto; ako je ta dan praznik, pa dan poprej. — „Naš List“ ima vsak mesec prilogo „Slovenska Gospodinja“ ter velja za celo leto 5 K. za pol leta K 2-50. Naročnina se plačuje vnaprej, na naročbe brez istočasno vposlane naročnine se ne ozira.

Uredništvo in upravnništvo je v Kamniku, kamor naj se izvolijo pošiljati dopisi, naročnina in reklamacije. Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi se računajo tristopna petit-vrsta 16 v. za enkrat, 14 v. za dvakrat, 12 v. za trikrat, za večkratno objavljenje nizke cene.

Leto I.

V Kamniku, 21. januarja 1905.

Štev. 3.

Bodimo radikalni i napram sebi samim!

Globlje kakor kedaj prejšnja leta, izvzemši edino idealno dobo slovenskih taborov v letih 1870, se je v novejšem času zasnovovalo v našem narodu veliko gibanje za narodno osamosvoje na vseh poljih narodnega dela: vsi sloji celokupnega naroda so začutili iskro, ki je šinila kot svarilen žarek nad našo domovino, in so začeli misliti, kako naj bi postalo bolje, ker po dosedanji poti dalje ni mogoče. Bilo je slovensko dijaštvo, razkrojeno po učiliščih v tujih mestih, izpostavljeno dan za dnem brutalnosti in šikanoznosti pijanih barab, — bilo je slovensko dijaštvo, ki je v takšnih razmerah bilo prisiljeno znova krepko dvigniti zastavo radikalizma in korakati v započetem boju v prvih vrstah svojega naroda. Pojavil se je novi tok v celem našem političnem življenju, ki mu je njegova zamisel sama in javnost podala ime narodno-radikalnega gibanja. Narodno-radikalno dijaštvo, v kojega organizaciji stoji dandanes večina slovenske učee se mladine, si je osnovalo in preosnovalo organizacije, na kojih delovanje se lahko ozira s ponosom. —

S svežo silo se je ta novi tok pojavil tudi med ljudstvom samim, osobito v obmejnih pokrajinah. Novi duh se je pokazal pri raznih volitvah. Narod je poslal (posebej omenjam tukaj zadnje deželno-zborske volitve na Štajerskem!) v zbornice ljudi, o katerih je vedel, da bodo brez ozira na svojo korist in brez ozira na hinavstvo nasprotnikov, edino le srečo in blagor svojega naroda pred očmi, zastopali koristi svojih volilcev. In svesti si svoje naloge, so poslanci slovenski, oziraje se na neštete krivice, prizadete narodu v zadnih desetletjih, in oziraje se na dosledno preziranje vseh upravičenih zahtev slovenskega naroda na Štajerskem, nastopili edino pravo pot, radikalno pot narodne samoobrambe: pot obstrukcije.

Tudi v deželi Kranjski se je začel upravičen in že davno potreben boj proti onemu duhu, ki je preveval celi vladni sistem, duhu germanizatorstva in duhu hlapčevstva. Naj je začela ta boj katerakoli

stranka in iz kakšnihkoli nagibov, gotovo je, da je bil ta boj že zdavnaj potreben, da se odstrani sramotna pega dežele, ki je skoraj izključno slovenska po prebivalstvu: da zapoveduje par nemških bogatašev tisočem in tisočem slovenskega ljudstva.

In kakor omenjeno: med ljudstvom samim se je pojavil novi tok... Pojdimo na shode in zborovanja slovenskega ljudstva po obmejnih pokrajinah, in čudili se bomo, kako zahtevajoče in ne več proseče se glase razne resolucije, istotam sprejete, kako brezobzirno se glase govori, kako burno zahteva narod svojih pravic. In kdor količkaj pozna razmere in ljudi, bo vedel, da ni prazna fraza stavek, ki ga je izrekel predlanskim na nekem shodu političnega društva ljutomerskega neki kmet od meje: „Čez naša trupla bodo šli, preden nam Slovencem presade naše sodišče na nemška tla!“ (Govorilo se je takrat o tem, da hoče vlada premestiti sodišče iz Gornje Radgone v nemško Radgono!) In uvidel bo tudi vsakdo, da istotako niso prazne besede, ki jih je, zdi se mi, isti kmet izgovoril na glasovanju političnega društva v Mariboru koncem lanskega leta: „Ako slovenski poslanci v Gradcu potrebujejo naših krepkih pesti, naj nas pozovejo, mi smo vedno pripravljeni!“ Kakor zvene te besede v resnici patetično, brezdvomno je, da karakterizujejo oni radikalni tok, ki se je z vehementno silo pojavil med našim narodom, osobito ob mejah.

In to radikalno gibanje širijo in podpirajo tudi mnogi slovenski časopisi. Še le na ta način, da stoji narodu ob strani kot vodnik in zaupnik vrlo časopisje, zadobiva narodno-radikalno gibanje pravi smisel in pravo obliko. Časopisje je nositelj narodovega mišljenja, je oni faktor, ki mora isto upeljati vedno na edino pravilno pot in ki daje vsem intencijam naroda še le pravo življenje in konkretno obliko. In beležiti treba vsekakor z zadoščenjem, da imenovano časopisje kot glasnik narodno-radikalnega gibanja svojo nalogo izpolnjuje vrlo in taktno: dajati narodu navodila, do česa ima pravico, narod izobraževati in poglobiti njegovo mišljenje, in slednjič razkrinkati delovanje nasprotnikov i v velikem političnem okvirju zastopstev i v malem v delovanju posameznih

nasprotnih elementov. Dejstvo je, da nam razdirajoče pogubno, zahrbtno delovanje in početje, nepoštena sredstva posameznih nasprotnikov, naseljenih med našim narodom, posebej pa hinavstvo in podlost narodnih odpadnikov škoduje mnogokrat v veliko večji meri, kakor preziranje naših pravic in zahtev od strani nasprotne večine. In zato je prva naloga radikalnega časopisja, razkrinkati osobito nepoštenost in podlost našemu narodu direktno nasprotnih in našo narodno individualnost uničujočih elementov.

Toda če hočemo priti v našem narodnem boju do pravih ciljev, če hočemo očistiti naše narodno telo vseh in še tako skritih ran, da vstane konečno narod zdrav in čil k novemu življenju, moramo se ozreti na vse strani. In odkrito in jasno si mora konečno vsak pravi in dobrohoteči narodni radikalec reči: Škodljivci našega naroda niso samo v vrstah nasprotnikov, ampak v velikem številu v naših lastnih vrstah. Kdor zlorablja najvišje narodne ideale v svoje samoljubne namene; komur je lastna oseba več kot narodne koristi; kdor se sicer morda pri ljudskem štetju da vpišati Slovence, a je drugače popolnoma mrtev ud na našem narodnem telesu; kdor se vrže v politični boj edino-le, da bi proslavil svojo osebo; kdor bodisi s prižnice bodisi na ljudskih shodih govori drugače nego ravna v privatnem življenju; kdor se dela sicer Slovence, morda celo navdušenega Slovence, poleg tega pa z lumparskim, nepoštenim življenjem krade ugled svojem narodu pri nasprotnikih; kdor misli, da je izzivanje po gostilnah in kavarnah že narodno delo; kdor kot inteligent misli, da je sramotno obče-vati s priprostim ljudstvom in s svojo arogantnostjo odbija članove naroda od narodnega dela; kdor misli, da je edino on poklican biti zastopnik naroda, in iz samoljubja in žaljenega ponosa dela zgage pri raznih volitvah, — vsak tak je škodljivec svojega naroda.

In naloga našega radikalnega časopisja je, da razkrinkujejo neusmilno tudi vsako takšno početje, da poiščejo vsako najmanjšo rano na našem narodnem telesu, da razkrijejo grehe tudi vsakega naših ljudi, ki so v škodo našemu narodu, tudi onih ljudi, ki morda stoje na čelu narodnega gibanja. Vsakomur

Gospodar na Pristavi.

(Gospodarske črtice iz domače občine.)

(Konec.)

Na Pristavi ustanovila se je tudi posebna župnija, kjer je vodil dušno pastirstvo vrli župnik Razbor. Spoštovali so Pristavci svojega župnika zelo, ker je bil priljuden, prijazen in zelo učen gospod. Med učiteljstvom in župniškim vladalo je prijazno jedinstvo. Zastavljali so združno svoje moči in vede za dušni in telesni blagor svojih občanov.

Za župana bil je izvoljen Simon Gorenjec, a v občinskem odboru sta bila tudi župnik Razbor in nadučitelj Kmetec. Posel občinskega tajnika pa je opravljal mlajši učitelj Pršnik. Občinsko imetje se je tako uzorno opravljal, da je deželni revizor prav odkrito pohvalil v svojem poročilu na deželni odbor vzgledni red te občine.

Pristavci so ljubili svoj kraj in spoštovali vse pristne slovenske navade in običaje.

Na kresni večer in pred praznikom sv. Cirila in Metoda goreli so na griču Drenovec nad vasjo mogočni kresovi in pok topičev je oznanjal okoličanom, da tukaj biva pravo in vneto slovensko ljudstvo.

Zaslovela je občina po širnem svetu in tujei so radi obiskovali ta kras slovenske zemlje.

Izpod griča Drenovec izvirala je gorak vrelec, kjer so napravili malo kopališče. Priprost, a dobro oskrbovan hotel sezidala je občina na svoje stroške. Gostje so bili prav zadovoljni s hrano in postrežbo in vsako leto jih je več prihajalo vedrit se in zdraviti v to malo zdravilišče.

Umirovljeni profesor Gorjan, ki je služil več let na vseučilišču na Dunaju, postavil si je čedno vilo v obližu Pristavskih toplic. V teku let nastale so še druge nove hiše ondot, tako da je bil prav ličen pogled na ta kraj.

Vsi napisi na gostilnah, prodajalnah in drugih javnih poslopih bili so samo slovenski, a nikdo se ni spodtikal nad tem, ker na domači zemlji moramo biti gospodarji Slovenci.

In kako živahno je bilo v jeseni ob trgatvi v pol ure oddaljenih vinskih goricah na Cerovcu! Vinogradi so bili na novo zasajeni pred osmimi leti. Z državnim in deželnim brezobrestnim posojilom so Pristavci prerigolali svoje po trtni uši uničene vinograde. Nova trta jim je obilo poplačala ves trud in zamudo, ki so jo imeli z obnovitvijo vinogradov.

— Dobro vinsko kapljico so trgovci prav radi kupovali in drago plačevali. V Cerovski gorici ki ni bilo hrama, ne zidanice, kjer bi bil kdo poskušal z vodo krstiti vino. Znali so tako umno pridelovati mošt, da je šel v slast razvajenim trgovcem in go-

stom. Večkrat je zahajal k njim deželni vinarški učitelj, ki jim je v poljudnih in lahko umljivih besedah razkladal nauke o trtojeji, vinarstvu in kletarstvu. Opustili so prejšnje zastarele nazore in navade pri obdelovanju trte in se poprijeli nasvetov, katere jim je dajal ta vrlo izobraženi strokovnjak.

Pripomnimo še, da se je prav imenitno obnesla tudi čebeloreja.

Pristavci so bili radi dobre volje, a pametni in previdni pri pijači, tako da ni bilo videti po cestah zibajočih se pijanih vrtoglavec. Čul pa si večkrat lepo ubrano petje in tudi ukanje veselega fanta, ki je šel po rožmarin k sosedovi Tončki.

Slovensko zavest so kazali povsod in ob vsaki priliki.

Kjer je kako slovensko podjetništvo snovalo novo narodno podjetje, pristopila je takoj zraven s svojim deležem Pristavska hranilnica. Jemali so blago le od domačih trgovcev in najrajše domače izdelke. Za Ciril in Metodovo družbo so bili tako vneti, da so imeli v vsaki hiši njeno kavo, užigalice, milo, platno, svinčnike in peresa. Držali so se gesla: „Kar je domače, to velja.“

Ženske in dekleta so se še rade oblačile v narodno nošo, zlasti ob svečanih prilikah, kedar je bilo treba pokazati narodni slovenski ponos! Radi zale rasti in odkritega značaja zaslovele so vrle Pristavke

povedati resnico jasno in odkrito, vsakomur gledati na prste v javnem življenju, in razkriti vse, kar le količkaj oškoduje slovenski narod, pri tem pa naravno smatrati privatno življenje posameznika nedotakljivim, to bodi geslo našemu časopisu.

Bodimo radikalni v našem narodnem boju proti nasprotnikom, a bodimo radikalni tudi napram sebi samim!

K gibanju na Ruskem.

Neki nemški publicist piše prav dobro o gibanju ljudstev na Nemškem, Španskem... samo Rusijo odpravi z nekaterimi vrsticami. V svoji poštenosti le pravi, da je rusko življenje in tamošnje gibanje inozemcem sploh nerazumljivo in da si on niti misliti ne more, odkod pride ruskim revolucionarjem, ali kakor jih že imenujemo, ta neustrašenost in pogum, s katerim nastopajo v boj za oprostitev dežele iz rok samodržstva. Za vsakim njihovim korakom stopa vendar vedno policija z nebroj organiziranih vohunov in vsakdo stoji pred gotovo nevarnostjo, biti prijet, obsojen in potem deset, dvajset let v celice trdnjave Petropavlovsk, Aleksejevsk... ali pa v Sibirijo z vso svojo strašnostjo.

Mene samega napolnuje nerazumljivost, če premišlujem o gibanju, na katerega gleda tudi ves drugi svet s pravim strmljenjem. Ali ne vzroki gibanja, ampak herojski pogum moških in žensk, ki nastopajo za nove ideje.

Komaj nekaj dnij bo od tega, kar mi je kazal ruski emigrant fotografijo skupine izgnancev v Sibirijo. Bilo jih je šestinpetdeset moških in ena ženska. „Ta je bil pisatelj... ta moj kolega na tehniki... ta oficir... ta profesor... ta medicinec, ki je napravil na Dunaju doktorski izpit z odličnim uspehom... ta je študentka iz Kijeva... itd.“ Tako mi je pravil. „In doba njihne kazni?“ ga vprašam. Emigrant mi je odgovoril mirno: „Do smrti...“ Samo ustnice v kotu so se mu malo stisnile...

Kako sodijo naši domači časniki o tem, mi je težko kaj reči. Nikjer še nisem zasledil do zdaj globokejšega razmotrivanja o prevratnem gibanju na Ruskem, dasiravno se vsepovsod naglaša, da so Rusi naši bratje in bo to gibanje v doglednem času vzrok velikim dogodkom, katerih mi morda niti prav ne slutimo. Ali tudi tujejezični listi niso boljši v tem oziru, če izvzamemo tiste maloštevilne, ki so se vglobili z vso resnostjo v to važno vprašanje. —

Dobo med leti 1854—56 imenuje zgodovina kot čas vojske naših zapadnih držav proti Rusiji. In slednja je podlegla združenim sovražnikom. Po enajstmesečnem odporu je kapitulirala trdnjava Sevastopol in pariški mir je zaključil to krvavo klanje, ki ima v svoji grozovitosti veliko sličnost z zadnjimi dogodki pred Port Arturjem. Ali dejstvi, da je bilo premagano rusko orožje in da je moral odstopiti car pokrajine ob izlivu Donave v Črno morje, bi ne bili tako zgodovinsko važni, da ni imela ta vojska velikih notranjih posledic, katerih pomen in silnost čutimo in vidimo od dne do dne ostreje.

Pred to vojsko je bila država patriotičnega mišljenja in o kakem protivladnem gibanju morda niti govora ni bilo. Ali ta dveletna borba je prinesla

širom lepe domovine. Znale pa so čuvati svojo čast in poštenje prav po narodni pesmi:

„Smo poštene me Kranjice,
vsak sleparček ni za nas...“

Na Pristavi nisi videl tistih umazanih in razcapanih ženščet, kakor po nekod drugod... Kakor na svoje poštenje, pazile so naše ženske tudi na čedno zunajnost.

„Kakor iz škatljice vzete“, take so naše punce, trdil je zadovoljno župan Gorenjec.

Ta dekleta se niso plašila nobenega dela. Če je bilo treba, so celo kosile, vsaj krepke so bile tudi zares telesne moči zalih Pristavk.

Čvrst, zdrav, pameten in priljuden rod je bival v tej pokrajini.

Nad to občino se je vresničil rek, ki trdi, da iz malega raste veliko in slavno.

Zaslužile so si pa svojo obleko in še kaj več povrh pridne pristavske gospodinje z rejo perutnine. Toliko in tako živahnih kokoši, puranov, gosij in rac menda nima kmalu kakšna vas, kakor jih ima vzorna Pristava. Cele košare jaje in polne kurnike kokoši in druge perutnine odvažali so trgovci in trgovke s Pristave.

Glavna zasluga za vsestranski razcvet in razvoj občine Pristave gre v resnici staremu, vrlemu Gorenjcu.

Rusiji mnogo notranjih izprememb. Prej je bilo življenje v deželi zelo enolično, kmetje so dajali plemenitnikom desetino (in morda tudi več), zemlja je bila last občin, ki je razdeljevala svet enakomerno med rodbine. Če je štela ena hiša ob gotovem času mnogo več članov, kakor druge, tako da ji je postal njej oddeljeni svet očitno premajhen. tedaj se je sešla občina in je odredila novo razdelitev po starem pravu: vsakemu svoje. Ta nova razdelitev se je izvršila gotovo nekaj na škodo drugih hiš, ali nasprotno so se zopet vsi okoristili ob smrti zadnjega člana kake rodbine. Tako se je ohranilo vedno precejšnje ravnotežje med lastjo zemlje. Ali dveletna vojska na Krimu je prinesla nekaj vetra v to življensko tišino, v življenje, ki je imelo na videz celo nekaj komunističnega na sebi. Ali ta naprava ni bila proizvod okolnosti, razmer, t. j. ni izšla iz ljudstva, iz naravne potrebe same, ampak je bila proizvod prejšnjih vladarjev Rusije, in tu največ zopet Jakatine II. in služila naj bi fiskusu.

Ljudstvo je dajalo, dokler je imelo in je nesla zemlja, ali naravno je, da je moral priti enkrat čas, ko poide tudi tem imetje in to se je zgodilo res v štiridesetih letih preteklega stoletja. Iz kmetov se ni dalo ničesar več izsesati in posledica tega je bilo zadolženje plemstva pri državnih blagajnah, ki so posejevale na hipoteke. In vsled vojske 1854—56 so trpele še te finance. Rusija je napravila velikanske dolgove. Tovarne, ki so bile že tu in tam ustanovljene, niso imele delavcev in so propadale. Kmetje, izsesani že do zadnjega, so se nasilstvom plemenitnikov, ki so imeli vendar v kmetu svoj edini vir dohodkov, s silo upirali. Vstaja je buknila za vstajo in ruski statistik jih navaja 40—50 v enem letu. Praske seveda tu niso vštete. Večina uporov je zahtevala tudi življenske žrtve plemenitaških rodbin. In car Aleksander II. je imel res priliko izreči znani stavek: če ne izpremenimo razmer od zgoraj počenši, nam bo vzelo ljudstvo vse.

Vse je bilo prepričano, da je treba izpremeniti obstoječe neznosne razmere. Oglasili so se tudi pisatelji in zastavili so svoje pero v prid svobodi. Poleg nekaterih slovanofilov je zavzemal prvo mesto Ivan Turgenjev. Ta je izdal v marcu 1862 roman „Oci i sinovi“, ki je vzbudil na eni strani veliko srd in ogorčenje nad delom — na drugi zopet nepopisno navdušenje. Oci so teoretiki abstraktnega idealizma — sinovi, Basarov pa je sin nove mlajše generacije, ki se bori za realistično svetovno naziranje. Zdravnik v provinciji, ki ga je poznal pisatelj, mu je bil vzor za Basarova. Kakor pravi pesnik sam, je imel posebljene dotični zdravnik v sebi vse ideje, ki so jih imenovali pozneje nihilizem. Turgenjev: „Ko pridem nekaj tednov po izdaji tega romana v Petrograd, bilo je ravno ob dnevu velikega požara Apraksinovega dvora, je bila že beseda „nihilist“ v tisočerihih ustih. „Vidite, to so napravili Vaši nihilisti, zažgali bodo še Petrograd“, so bile prve besede, ki mi jih je dejal prvi znanec, ki me je srečal na Nevskem prospektu. Kmalu sem zaznal, da me sprejema mnogo oseb, ki so mi stale prej blizu, zdaj mrzlo in neprijazno, nasprotno so mi drugi, ki so bili v sovražnem taboru in sem jih smatral jaz za svoje nasprotnike, zdaj častitali.“ Turgenjev je zahteval odpravljenje

Za propast občine se pa ni treba bati niti za bodoče, ker vrla sinova Ivan in Zdravko bosta verna naslednika svojega očeta. Ivan prevzame kmetijstvo, Zdravko pa trgovino. Oba sta se v šolah in v praksi tako izvežbala v svojih strokah, da jima gre vse gladko izpod rok.

Še je doživel vrli oče, ko sta sinova z razumno vnemo ustanovila na Pristavi dobro poslujočo mlekarino in sirarno. Lepe novce donášalo je to novo podjetje pristavskim posestnikom. Povspela se je še bolj živinoreja in blagostanje se je tako povzdignilo, da ga zares ni bilo siromaka med njimi.

Starina Gorenjec je dovršil svoje delo. Bil je pošten in delaven mož celo svoje življenje. Legel je v hladno domačo zemljo z zavestjo, da je storil svojo dolžnost kot zemljan.

Ob njegovem pogrebu točilo je mlado in staro tople solzice za vrlim možem.

Hvaležni občani postavili so mu lep spomenik, ki pričaja poznejšim rodovom o dobrih lastnostih pridnega gospodarja.

Na spomeniku iz domačega kamna blišči napis:

Ustanovitelju blaginje in sreče
Simonu Gorenjcu
postavili hvaležni občani.
Blag Ti spomin, vrla korenina slovenska!

tlačanstva kmetov in z njim se je strinjala ne samo vsa Rusija, ampak ves svet. Dvajset let prej je odpravila tudi Avstrija desetino in je zagotovila vsakemu kmetu osebno prostost. In res je izdal car Aleksander II. v očigled vsem tem dogodkom l. 1859. ukaz, da se ima dati kmetu zemlja in svoboda in so odvezani desetine, plemenitniki pa dobe denarno odškodnino, kar tudi ni bilo težko, ker ti so bili pri državi izvečine v teku času vsi zelo zadolženi. Car pa je dobil priimek: „Osvoboditelj.“

Ali motil bi se, kdor bi mislil, da je bilo s tem kmetom mnogo pomagano. Ti seveda niso mogli ničesar plačati državi za prejeta zemljo, zato pa so jim bili naloženi novi davki, ki naj bi izplačali v gotovih letih vrednost zemlje. Ali ti davki so bili odmerjeni tako visoko, da je moral preplačati kmet šest do sedemkrat prejeta zemljo. In Rusija je vendar pretežno agrarna dežela, kjer je bilo zlasti ob tem času najmanj 90% prebivalstva kmetov. Kmetški stan se je v obče le še poslabšal in carjev naslov „Osvoboditelj“ ima le več teoretične pravice kakor praktične.

Iz te dobe 1869—70, ki ima v ruski kulturni zgodovini naslov: epoha velikih reform — iz te dobe je izšla samo ena važna naredba, ki je pomenila velik napredek v razvoju Rusije, in to je bila odločba, ki je ukazala sestaviti v vsaki guberniji zemstvo. Če pomislimo, da je marsikatera gubernija večja kakor polovico Avstrije in da je spadalo v področje zemstva, ki je je volil narod (če tudi je sedelo navadno v njih pretežno mnogo plemenitašev), skrb za izobrazbo naroda, vidimo takoj važnost te uprave. V področje zemstva je spadalo ustanavljanje šol, bolnic, polaganje cest in mostov, zemstvo je imelo svoje sodnije, moralo je poslati v vasi zdravnike, skratka, zemstvo je pomenilo nekako avtonomijo vsake gubernije zase: vsaka gubernija se je vladala in sodila največ po svoji volji.

Ali vlada je spoznala, da trpi s to napravo njen absolutizem in vzela je zemstvom korak za korakom pravice nazaj, ki jim jih je zagotovila v začetku. Najprej so prišle na vrsto sodnije, češ da mora biti sodba po vsej državi ista in enaka napram vsem. Tako se je krčil zemstvom polagoma njih delokrog in posledica tega je bila, da so se oglasili posamezni ljudje proti temu kršenju l. 1869. in 1870. dovoljenih reform. Pisatelj in filozof Mihajlov, ki zavzema važno mesto v ruski literaturi in je posebno znan po svojih filozofskih sistemih, je priobčil v svoji ogorčenosti znano pismo „k mladosti“ in bil zato tudi poslan v prognanstvo, v Sibirijo. Procesi so se vršili nad procesi in nezadovoljnežev se je prijelo ime: revolucionarji. Tako se imenujejo zdaj tudi sami sebe in ker je to nazvanje v navadi, smo je obdržali tudi mi.

Vladno nasilstvo pa je izzvalo vedno večji odpor. Vstajali so inteligentni možje in neustrašeno so tirjali pravico. Med njimi so bili celo zastopniki najvišjega plemstva.

Zveza s tujino jim je povečala svoj duševni obzor in v zapadnih filozofih so videli svoj vzor. Tako se je izcimila med leti 1874—79 velika stranka zemljevoljcev, na čelu ji Tkačov, Bakunin, Lavrov... ki so se oddaljili (kakor tudi Gercen, Bjelinski...) abstraktni teoriji (ki je bila zastopana po največ v slovanofilih, boj z njo je bil končan v šestdesetih letih devetnajstega stoletja) in proučavali nele rusko zgodovino, ampak tudi vse ekonomične in socialne institucije. Ali vsakdo izmed teh treh se je spopolnil sčasoma do svojega naziranja in tako zaznamujemo v tem času pristaše po svojih voditeljih: Lavristi, Bakunisti in Tkačovni. Največjega pomena pa so bili Lavristi.

Lavrov, po katerem se imenuje zadnja stranka, je bil visok vojaški dostojanstvenik in če se ne motim, prej profesor. Ustanovil je nov političen list „Narodnaja volja.“ Po narodovi volji naj se vlada, država je zaradi ljudstva. Po svojem glasilu so se nazvali ti pristaši narodovoljci in zahtevali so, da se prinese ljudstvu prosveta. Sploh je imela ta stranka zelo obširen program, na katerem je bila tudi organizacija delavstva. Mislili so, da pridejo do socialističnih idej brez kapitalističnega razvoja, ker so se učili največ pri zapadnih vzgledih, kjer pa se je razvil z rastočo industrijo nov sloj človeštva, dosedaj nepoznan in neuvaževan: delavstvo, proletarijat, in na podlagi tega šele so se razvile, ker je postalo med tem kapitalistično vprašanje enormnega pomena, socialistične ideje. Nacionalni ekonom Propertus in najslavitejši med njimi Marks so postavili važen stavek, da je samo delo produktivno in kapital sam pa je brez dela mrtev.

Ali ravno zato, ker se še ni izvršil tedaj v Rusiji tak kapitalistični razvoj, zato niso imela njih

stremljenja nobene prave podlage. Kakor vsi drugi, tako je mislil tudi Marazov, da je treba razširiti ljudstvu samo duševni obzor, socialistična država se bo razvila potem že sama ob sebi, na podlagi komunizma pred 1869, ki je bil vendar še vsem v živem spominu. In izključeno ne bo, da je pripomogla k temu tudi nekaj pariška komuna v marcu do maja 1871, čeprav je našla na Ruskem neprava tla.

Med narodovoljci je zaslul poleg Lavrova kmalu Žaljabov, ki je imel tudi pri listu „Narodnaja volja“ velik vpliv. Ta je predlagal l. 1879. na strankarskem sjezdu (shodu), da naj zavzamejo narodovoljci teroristično stališče napram tedanjemu vladnemu aparatu, ki se je ohranil do današnjih dni. Résumé, kratek obris njegovega utemeljevanja bi bil morda sledeči: Stranka narodovoljcev ne more več obstajati, ker ji zapreči vlada vsak njen korak. Zasledovanje naših se vrši redno, ječa in Sibirija so naših prenapolnjene. Mi smo brez orožja in se ne moremo braniti. Če uničimo torej temu aparatu njegove dele, zagotovimo naši stranki obstoj in Rusom svobodo.

In res so izdali v ta namen knjigo, kjer objasnjujejo potrebo teroristične smeri, kakor je bilo podobno Žaljabovnega utemeljevanja. Vspeh te knjige je bil nepričakovan: razvil se je cel sistem umorov najvišjih državnih funkcionarjev, atentati so se vršili drug za drugim in vlada je prišla v resne skrbi. Mesto konservativistov je prišla na krmilo gibanju bolj prijazna stranka liberalcev, ki je sicer tudi zahtevala reforme, pa ne v tej meri, kakor narodovoljci. Aleksander II. je imenoval iz liberalcev Loris Meljekova za ministra notranjih stvari, ki ima na Ruskem največji vpliv. Tak minister je bil tudi Pleve, na katerega se še vsak spominja.

Med liberalci se je raznesla kmalu vesela vest, da je Moljekov še vedno tako vnet za reforme in zvedelo se je, da pripravlja celo načrt za konstitucijo in veselje med liberalnimi je bilo nepopisno. Vse je pričakovalo s tem rešitev domovini — kar poseže vmes nenadoma strašen dogodek.

Narodovoljci, ki so dosegli l. 1881. svoj vrhunec, so imeli v tem času najbolj razširjene svoje ideje in pred dvema leti postavljeno načelo terorizma. In res je postal 13. marca 1881 sam car Aleksander II. žrtev takih sistematičnih atentatov „kot prvi tega aparata, ki trpi najbolj, če se mu podre glava...“

Meljekov je predložil baje baš en dan pred atentatom carju izgotovljen načrt konstitucije v podpis.

Ta dogodek je imel vse drugače kakor pričakovan vspeh: liberalni so uvideli, da z narodovoljci, z nihilisti ni ničesar opraviti, vsi tisti, ki so imeli najvišje državne službe ministrov, svetovalcev... so odstopili in nasledniku umorjenega carja, Aleksandru III., so pošiljali iz vseh krajev udanostne izjave in — podpirali absolutizem...

Nebroj sumljivih ljudi je bilo aretiranih in obsojenih v težke ječe po dvajset let in več, ali pa na delo do smrti v sibirskih rudokopih. Med temi so bile vse najboljše moči, nekaj jih je ubežalo čez mejo, tako da je od tedaj revolucionarno gibanje v Rusiji za nekaj časa hipoma obstalo.

Med obsojenci je bila tudi priznana krasotica, aristokratinja Vera Fingnerova. Komaj 2—3 mesece je, kar je prestala dvajsetletno ječo. Izmed tedaj prijetih je bil tudi Pjotr Sergejevič Polivanov. Presedel je i on dvajset let v ječah Petropavlovske trdnjave in šele pred dvema leti je prišel po prestani kazni v Švico. Njegovo naziranje pa in hrepenenje po svobodi domovine je bilo tako idealno in sveto, da se je usmrtil samega sebe iz žalosti nad cepljenjem revolucionarnih strank, ki se naj ne bi pobijale v medsebojnih prepirih, ampak imele vse pred očmi samo en vzvišen cilj: rešiti domovino.

Pred svojo smrtjo je napisal „svojim prijateljem“ še spomine na življenje v ujetništvu. Ker se nam zdi zanimivo, ne poznati jih samo zato, da se seznamimo z novim svetom, ki nam je bil dozdaj še docela neznan, ampak ker je tudi iz psihološkega stališča več kot zanimivo, poznati dušo ruskega političnega kaznjence, smo se namenili, priobčiti te spomine v „Našem Listu“.

posadke. — Svoje pismo pa zaključuje car z naslednjimi besedami:

„Naš nasprotnik je pogumen in močan, neizrekljivo težak je boj z njim, deset tisoč vrst daleč od virov naše moči. A Rusija je mogočna. V svojem tisočletnem obstanku je prestala Rusija še hujših izkušenj in večjih nevarnosti, a vsikdar je izšla iz boja okrepčana z novo močjo. Naše izgube so težke. A obžaljujemo iste se ne pustimo spraviti iz ravnotežja. Jaz in cela Rusija se nadejamo, zaupamo, da ura zmage kmalu nastopi. Svojo molitev pošiljam k Bogu, da mi zveste čete in mornarico blagoslovi, da združeni vržeta ob tla sovražnika v čast in slavo Rusije.“

Prej trdnjavo, potem še konja.

General Steselj in general Nogi, ki se prej v življenju nista nikoli videla, sta si nekaj dni po padcu Port Arturja dala sestanek. Na konjih sta si prihajala naproti in se v prvo mrzlo pozdravila. Oba je obšel čut, ki se ob takih prilikah ne da zatreti — zmagovalec in premaganec sta si stala nasproti. Potem pa sta si podala roki in se dve uri zabavala. Naposled Steselj ponudi Nogiju svojega konja v dar, čilega Arabca. Nogi odgovori, da konja ne sme sprejeti kot osebno darilo, ker je last carjeva, pač pa ga sprejme kot vojni dar in ga hoče rabiti v vojni in ga posebno čuvati. Steselj je bil tudi s tem zadovoljen in je odstopil Japoncu poleg trdnjave Port Artur še svojega konja.

Japonska pomnožuje svojo mornarico.

Iz Tokia se poroča, da Japonska organizuje drugo brodovje podmorskih čolnov.

Obleganje Vladivostoka.

Ruski vojaški krogi so mnenja, da je Vladivostok veliko večjega pomena za ruski vojni načrt, nego je bil Port Artur, za katerim so tičali neki drugi, politični smotri. Zaradi tega je v najbližjem času pričakovati velikih vojnih akcij pri Vladivostoku, ki se spreminja v močno trdnjavo. Pred svojim odhodom v Petrograd je admiral Skridlov imel nagovor na svoj vojni zbor, v katerem je izrekel svoje prepričanje, da postane Vladivostok v kratkem pozorišče velikih vojnih dogodkov. Admiral ne dvomi, da se bode izkazala junaška posadka trdnjave istako hlabro kakor ona v Port Arturju.

Garnizija Port Arturja.

„Daily Telegraph“ je mnenja, da je prvo poročilo generala Nogija o številu vjete garnizije v Port Arturju neresnično, ker je vseh ruskih vojakov v trdnjavi bilo le 9000, ki so zamogli oditi. A še mej temi je bilo več lahko ranjenih in pol ozdravelih. Garnizija je po izpovedbi ruskih častnikov štela v početku avgusta 38.000 mož. V Port Arturju je umrlo vseh skupaj 23.000 mož, od teh jih je padlo v bojih 10.000. Mej boleznimi so najbolj razsajale tifus, škorbut in disenterija. Od 600 častnikov fronte, ki so bili še živi avgusta, je ostala še dobra polovica sposobna za boj.

Glede pravega branitelja trdnjave, pravi list, da ni bil toliko general Steselj, temveč general Kondratenko, katerega je ubila granata pri vzhodnem Kikvan-foru. Po padcu Kondratenka so se stvari v trdnjavi hitro jele slabšati.

Mej garnizijo — pravi nadalje list — je bil ogromen odstotek Poljakov, kateri pa niso bili ne le nič posebno navdušeni borilci, marveč so tu in tam kazali celo svoje veselje nad možnostjo padea trdnjave. Med vjetimi Poljaki je zavladala tudi obča zadovoljnost, ko je nehalo obleganje, kar znači, da so Poljaki tvorili malo zanesljiv material obrambe in bi se lahko reklo, da je med njimi obležalo v trdnjavi precejšnje število revolucionarnih elementov.

Glede dejstva, da je toliko ruskih častnikov Port Arturja se branilo dati časno besedo, da se ne bodo več udeleževali te vojne, pravi list, da je bila temu vzrok carjeva brzojavka, katera je dala razumeti, da častniki, ki dajo častno besedo in se vrnejo v domovino, nimajo več upanja na avancement. Radi tega so se rajši pustili ujeti.

Uhod Japoncev v Port Artur je trajal tri ure in je dolgot kolon znašala tri angleške milje.

O baltškem brodovju.

„Petit Parisien“ doznaje iz zanesljivega ruskega vira, da je po padcu Port Arturja car izpočetka sklenil, odpoklicati brodovje Roždestvenskega. Carjevo povelje je bilo odposlano v Madagaskar po posredovanju ruskega poslanika v Parizu. Roždestvenskij pa je po posredovanju francoskega poveljnika na Madagaskarju, Galienija in francoskega poslanika v Petrogradu, Bomparda, odgovoril, da bi odpoklicanje nje-

govega brodovja v tem trenutku napravilo najslabši utis, ter da prosi dovoljenja, svojo pot nadaljevati. Nato se je car odločil, da zadevo predloži admiral-skemu svetu, ki se sestane v najbližjih dneh.

Brodovje Roždestvenskega je namenjeno v Vladivostok in utegne priti tja začetkom meseca marca in obstoji iz sledečih ladij: „Knjaz Suvarov“, „Imperator Aleksander III.“, „Borodino“, „Orel“, „Osljaba“, „Admiral Nakimov“, „Aurora“, „Dimitrij Donskoj“, „Kamčatka“ ter dveh bolniških ladij „Orel“ in „Rus“. Obe poslednji ladiji sta v Tamatavi naložili ogromne množine živil. Častniki in moštvo so bili od francoskih bogato pogoščeni. Baltiško brodovje je naložilo na nemških premogovnih ladijah v Diego Suarezu, St. Marie in v zalivu Pasandava velike množine premoga.

O japonskem brodovju, katero baje plove nasproti baltškemu brodovju, ni nič natančnega znano. Gotovo pa je, da se japonsko brodovje nahaja v Diego Garcia mej Colombo in Mavricijem. Nadalje vedo listi poročati, da poveljuje temu japonskemu brodovju admiral Uriu, napadalec „Varjaga“ in „Korejca“ pri Čemulpu, a drugo jekleno brodovje se nahaja pod admiralom Kamimuro nekje v kitajskih vodah.

Rusi za hrptom japonskih čet v Mandžuriji.

Kar je bilo pričakovati, to se je zdaj pričelo. Port Artur ne igra več nobene vloge v načrtu Kuropatkinov. V trdnjavo je bilo poslanih več tisoč — upornih Poljakov in židov, kjer so našli gotovo smrt ali so postali neškodljivi za vojno in za Rusijo. Trdnjava je začasno v japonskih rokah in ne dela Rusiji več skrbi. Zdaj pa prične polagoma glavna bojna drama — vojne na suhem. Uvod v tej drami igra kozaški general Miščenko. Njegova naloga je, s svojim spretnim konjeništvom zmešati štreto Japoncem. Prvo ulogo je začel igrati s tem, da za brani generalu Nogiju poslati portarturške oblegovalne čete na pomoč maršalu Ojami, zlasti pa težke oblegovalne topove, ki jih je rabil pred Port Arturjem. Za vprvo se kozaška konjenica peča s tem, da razdira po Japoncih slabo zastraženo transportno železnico pri Hajčengu in Njučvangu, torej 100 kilometrov za hrptom japonski glavni armadi.

Operacijska taktika kozakov je, razdreti železnico, polagati bombe, ter se hitro umikati v zavetišča. S tem nastopom hoče Miščenko utruditi Nogijevo armado ter jo odrezati od glavnega taborišča Ojame. Rusiji sovražni listi že danes vedo poročati o „zmagah Japoncev“ nasproti kozaškim oddelkom, a ta poročila so le maskiranje za Japonce usodnih nastopov generala Miščenko. Prava vojna z Rusijo se prične šele tedaj, ko nastopi nje slavna konjenica, in s to bodo poslej imeli računati Japonci.

Načrti Kuropatkinovi se približujejo cilju.

Nad vse duhoviti ruski vojskovodja general Kuropatkin je pri natančnem proučevanju razmer na bojišču že meseca oktobra vedel, kaj se bode zgodilo. Vedel je, da Port Artur za uprvo pride v japonske roke; a čas obleganja trdnjave je hotel porabiti za svoj glavni načrt. Japonci imajo danes edino do bojišča v Mandžuriji držečo cesto, ki pelje s Koreje čez Fuzan, Söul, Antung in Liaojang. Kuropatkin je pomaknil svoje čete preko te ceste, da odreže Japonce od domovine. Na ta način se mu lahko posreči zajeti glavni tabor Japoncev, in jih prisiliti, brez prelivanja človeške krvi, v kapitulacijo. To je njegov načrt.

Rusija na čelu žoltih plemen?

Angleški dopisniki v Petrogradu so izvohali novo žolto nevarnost za — Anglijo. Po mnenju teh dopisnikov je na ruskem dvoru stranka miru, katera je sprožila drzen načrt, da sklene mir z Japonci pod pogojem, da Japonska pristopi k svetovni zvezi, katero skleneta Rusija in Kitajska ter pripozna vodilno vlogo Rusije. Za to pa bi Rusija dala Japoncem dalekosežnih koncesij: odstopi jim morda Korejo, otok Sahalin in Port Artur, za to pa monopolizira za-se ves vztočno azijski trg itd. Rusija kot protektorica žoltga plemena bode seveda izključila od Vztoke vse evropske države in Ameriko...

Velika bitka se začneja.

Po najnovejših poročilih je soditi, da se v kratkem prične velika bitka. Iz Tasudjapa se poroča, da so Japonci 15. t. m. ob 2. uri ponoči navalili na ruske voje. Le-ti so jih z zvijačo zvalili do skritih baterij, ki so v tem hipu odkrile ljut ogenj. Sovražnik se je, pustivši na bojišču kupe mrtvecev, v velikem neredu umaknil. To jih je rešilo, da niso bili popolnoma uničeni.

Rusko-japonska vojna.

Dnevno povelje carjevo.

Dne 14. t. m. je odposlal car Nikolaj II. na svojo vojsko na Daljnem Vztoke vojno povelje, v katerem izreka zahvalo vrlim junakom Port Arturja in proslavlja nesmrtno čine neukrotljive trdnjavske

„Daily Mail“ poroča: Rusi se polagoma pomičejo od Mukdena proti jugu. V Šufangstavu in Šalingtavu grade utrdbe in okope.

Za ruske ranjence je podarila avstrijska družba Rudečega križa 25.000 kron, vozov za ranjence, obvezil in raznih drugih za vojno potrebnih predmetov. Darilo enake vrednosti je poslala tudi japonski vladi v iste namene.

Ujetniki se zamenjajo. Japonska je pritrdila ruskemu predlogu glede zamenjave ujetnikov. Najprvo se zamenjajo trije ruski s tremi japonskimi častniki.

K notranjemu položaju.

Državni zbor je zopet sklican in sicer na 24. t. m. Na dnevnem redu je poročilo proračunskega odseka o državnih podporah vsled uim in dotičnih refundacij. 2. Prvo branje vladne predloge glede vojaških novincev za l. 1905 in 3. Prvo branje državnega proračuna za l. 1905.

Od baje dobro poučene strani se poroča, da ima baron Gautsch resen namen, poprijeti inicijativo v češko-nemški spravi ter upa, da se mu sprava posreči. Kajti tako na češki kakor i na nemški strani so ugodna znamenja za zблиžanje.

Po zaključenem spomladnem zasedanju državnega zbora se snide češki deželni zbor, da podela zaostanke na važnem domačem delu, potem pa da upelje akcijo za spravo.

V deželnem zboru češkem obstoji baje namen, da se po vzoru moravskega pravnega odseka osnuje stalen spravi odbor, kateremu bode izročen ves kompleks čeških spornih vprašanj. Ta odsek bo imel tudi nalogo rešiti jezikovno vprašanje ter v tem pogledu sestaviti ertež, o katerem pa bi imel pravico posvetovati se le državni zbor.

Vojna med Avstrijo in Italijo?

Dobro poučeni politiki trdijo, da se razmerje med našo državo in Italijo ne more dolgo več vzdržati na površju miru. Napetost je čedalje večja. To je zasluga nestrpne irredente, katera izziva na vseh koncih in krajih. Avstrija ne bode napovedala Italiji vojne, hoče se pa zavarovati proti možnim nenadnim napadom s tem, da pojači svoje vojaške posadke ob Adriji t. j. ob Albaniji in gorenji Italiji. Kadar pa že poje taka struna, tudi glas vojne trombe ni več daleč.

Ali je to mogoče?

Dunajski list „Die Zeit“, najiznajdljivejši list političnih lažij, ve poročati na dolgo in široko o škandaloznem vprašanju imenovanj v gosposko zbornico za časa Koerberjeve vlade. List pravi, da pozna več gospodov, katerim se je ponudil v zbornici sedež za 500.000 K. Nekateri ponudbe niso sprejeli, drugi pa kakor n. pr. rudniški milijonar Guttman, borzjanec Mauthner so ponudbo sprejeli in plačali omenjeno svoto. Vkljub temu pa omenjena dva (žida) nista dobila mesta v zbornici. Kakor rečeno, „Die Zeit“ je najiznajdljivejši list za politične laži.

No, verodostojnost lista „Die Zeit“ pa je že označena v istega štev. 825 od 12. t. m., jutranja izdaja, ko mu oba omenjena veljaka pošiljata popravke na podlagi §. 19. tisk. zak. z izrečnim poudarkom, da na celi stvari ni nič resnice.

Gibanje za preobrat v Rusiji.

Želje sovražnikov Rusije, oziroma slovanstva prihajajo na dan v čedalje debelejši izdaji. Neki ruski učenjak, profesor Reussner (ta je pa že pristen Rus, ta! Op. st.) je baje pripovedoval nekemu žurnalistu (pač kakemu nemškemu židu!) o razmerah v Rusiji. Dejal je, ako se car v kratkem ne odloči za reforme, kakoršnih zahteva ruski narod, ako ne da konstitucij, ki bi narodu dopuščale najmanjši del onih pravic, ki jih uživajo drugi narodi Evrope (n. pr. avstrijski Slovani!! Op. st.) in celo Japonci (??), pa je revolucija neizogibna. Ta učenjak je še celo dostavil, da se nahaja že „vse rusko plemstvo“ med bojevniki za svobodo in pravico, ter da celo ruski knezi stopajo na čelo temu gibanju.

Kake sadove rodi „gibanje za preobrat“ v Rusiji, pa nam najbolj osvetljuje brzojavno poročilo iz Petrograda, da je dosedanji generalni gubernator Moskve, Veliki knez Sergij Aleksandrovič bil nenadoma odstavljen ter imenovan za višjega poveljnika moskovskega vojaškega okraja. To „odlikovanje“ je moza zadelo zaradi njegovih simpatij do demonstracij v prilog ustave, ki so se vršile po ulicah in cestah Moskve. Ali so imeli moskovski veliki kapitalisti kak „poseben“ upliv na Velikega kneza, se ne ve, to pa e gotovo, da je knez demonstracije trpel, ako ne

celo odobral. Vsled tega se da razumeti posebno drzen značaj teh demonstracij. Da se ne da nadaljnega povoda za izgrede, katerih zahrbtniki so židovski velikaši Moskve, ostane mesto moskovskega gubernatorja sploh nezasedeno za nedoločen čas. Mesto mestnega predstojnika pa se uredi po petrograjskem uzoru.

Tudi gubernator v Kavkazu, tem drugem ognjišču revolucijskega gibanja, knez Golicev, je odpuščen iz službe. O njem je znano, da je bil poleg Sergija in Trubeckega tretji v družbi „revolucijsko-narnih“ in od židovskega kapitala baje odvisnih ruskih knezov.

Ti trije knezi so torej isti, o katerih pripoveduje „ruski“ učenjak Reussner.

Imenovanja in odlikovanja v Rusiji.

Car Nikolaj je podelil Velikemu knezu Sergiju portret carja Aleksandra III. na traku Andrejevega reda z dovoljenjem, da sme ta red nositi na prsih. Knezu Obolenskemu v ministerstvu za vnanje zadeve pa je podelil car Aleksander Nevskijev red v briljantih. V državni svet pozvani so bili Balashev, Ševič, Romanov in Buligin. Finančni minister Kokovzov je imenovan za državnega tajnika na svojem mestu in gubernator okrajev ob Črnem morju Volkov je imenovan za mestnega predstojnika Moskve.

Razmere v Franciji.

Izvolitev Doumerja za predsednika zbornice pomeni padec Combesove vlade in že se imenujejo njegovi nasledniki: Rouvier, Brisson in Poincaré.

Novi predsednik francoske zbornice Paul Doumer je še le v 48 letu svoje starosti.

Rojen je v Aurillac-u, a v Parizu vzgojen. Izučil se je v neki tovarni za izdelovanje kolajn. A že kot vajenec in pomočnik se je rad pečal s knjigami znanstvene stroke. S svojo nadarjenostjo se je kmalu povzpel tako visoko, da je postal profesor na neki pokrajinski gimnaziji. Neka bolezen v grlu pa ga je prisilila odpovedati se temu poklicu in postal je časnikar. Ali že l. 1888 je bil izvoljen v zbornico, v kateri mu je bil kmalu podeljen referat za socialna vprašanja. Leta 1895 pa je postal finančni minister v ministerstvu Bourgeois-ovem, l. 1896 je bil imenovan za generalnega guvernerja v Indokini, l. 1902 je prišel nazaj na Francosko in je vstopil takoj zopet v zbornico. Ko mu je bilo poverjeno častno mesto predsednika proračunskega odseka, se je nenadoma izlevil v hudega nasprotnika Combesovega kabineta. Kot tak pa je postal tudi velepomemben kot predsednik zbornice.

O krizi na Francoskem pišejo „Agence Havas“ sledeče: Zadržanje vseh strank da sklepajo, da se zbornica zaveda resnosti položaja. Opozicija se pa izlasti nadeja, da nova politična era neha s spremembo kabineta. Nasprotja se posebno izražajo v vprašanju ločitve cerkve od države. Najbrže to vprašanje odloči usodo kabineta.

Ako isto podere Combessa, je izključeno novo ministerstvo, ki bi zasledovalo iste cilje. Combes bi se obdržal le v onem slučaju, ako bi večina zaupala v njegov program ločitve cerkve od države, odstopi pa, ako bi dobil le neznatno večino.

Kreta.

Pariški „Temps“ prinaša besedilo spomenice, katero je izročil ministru Delcassé-ju vrhovni komisar otoka Kreta princ Jurij Grški. V tej spomenici se povdarja, da je rešitev težavnega vprašanja mogoča le v združitvi otoka z Grško. O tem naj bi se končno posvetovale velevlasti.

Kranjska mlinska zveza in dobava moke za armado.

Razun par večjih mlinov na Kranjskem ne morejo ostali posamezni manjši mlini uživati refakcije t. j. delne povrnitve plačane voznine iz gotovih postaj na Ogrskem do gotovih postaj pri nas: Ljubljana, Zalog, Celje — ker posamezni ne zmeljejo predpisane množine surovine. Da postanejo tudi manjši mlini deležni refakcije, omogočeno jim je to v — mlinski zvezi. Kako potem v tej obliki dobivajo vsakokratne, za gotovo dobo časa določene refakcije — o tem ne bom tu razkladal, ker interesentje to vedo.

Omeniti pa imam za toisto mlinsko zvezo naslednje:

Dne 21. maja 1904 vložile so mlinske zveze na delegacijo državnega zbora peticijo, tičečo se preskrbljevanja moke za armado, glasom katere naj bi se nabavala moka za vojaštvo od mlinskih zvez v tistem

okraju, v katerih se vojaštvo nahaja. — Da je taka peticija umestna in za razvoj domačega mlinarstva velikega pomena — temu menda ne bo nihče ugovarjal. Da se pa ta misel ni sprožila na Kranjskem, je več nego verjetno, ker bi si do malega drnil celo misliti, da peticija s strani kranjske mlinske zveze ni bila niti podpirana. To pa iz jednostavnega razloga, da imamo pri nas za razvoj industrije domalega toliko smisla, kolikor ga je potrebno, da domačo industrijo korenito ugonobimo.

Z ozirom na zgornjo peticijo tedaj je sporočilo trgovsko ministrstvo avstrijskim mlinskim zvezam, da se je intendancam že pred vročitvijo te peticije sporočilo, da se morajo le-te pri nabavi moke za presušenece (Zwieback) v prvi vrsti ozirati na ponudbe iz teritorialnega okraja ter od teh ponudbe naravnost zahtevati. Še-le, če bi takih ponudbe ne bilo, ali če bi bile pretirano visoke, ozirati se smejo intendance na ponudbe bližnjih teritorialnih okrajev. Oblastva, poveljstva, oddelki in armade imajo nalog, kupovati v prvi vrsti le od obrtnikov in producentov tistega kraja — vsekako pa vsaj v tisti deželi avstrijske države, v kateri so garnizije nastanjene.

Tako trgovsko ministrstvo.

Sedaj pa si oglejmo našo slovensko domovino. Tarnamo v jednomer, da ni zaslužka, da je pa velika draginja, obstoj tedaj silno težaven, da, takorekoč nemogoč. In če kranjska trgovska zbornica razpiše ta in ona dela za armado, opozarja na razne ponudbe, katere naj bi domačini napravili za armado, ki je v deželi — tedaj se ne gane nihče. In mi naivci hočemo Slovence spodbuditi k industriji, k investicijam za veliko in močno slovensko obrt, trgovino in industrijo. K investicijam! Pa denar naj bi Slovence riskiral — saj ga še zaslužiti noče, tedaj jemati ga noče — pa ga bo dajal! Zidal bo tovarne, ko dela na pogibelj obstoječim! Britko je to za bodočnost Slovencev — toda resnica je. Glavna krivda ne zadene tu posameznega, tudi ne celote, pač pa vodje naroda. Vodij se nam usiljuje na izbiro, vsi ti vodje pa ponajveč še sebe ne razumejo voditi — in potem naj vodijo cel narod do spasa! V raznih korporacijah so — toda ne udeležujejo se sej — če hočete, so tudi delegatje na Dunaju in ne vidijo, s čim se delegacija bavi. Tarnajo pač, da je naš narod ubožen, da potrebuje podpore in zopet podpore, in tak narod naj ima potem zaslonbo! Če je tako krvavo reven, smemo biti prepričani, da nas nihče izven nas ne bo ščitil v boju za naroden obstanek — pač pa morajo biti na gotovih mestih moške celo zadovoljni, če tak ubog narod čim preje zgine s površja, da se na njegovo mesto naseli narod, poln energije, podjetnosti, narod, ki ne bo samo beračil, pač pa tudi delal in prispeval k lastnemu in državnemu ugledu.

Če preidemo zopet k stvari, namreč k nabavi moke za garnizijo na Kranjskem — kje je voditelj mlinske zveze, kje je mož, ki bo vsaj tukaj priboril zaslužka naše malej industriji! Bomo videli, če pri nas hoté plovemo pod tujčev jarem — ali pa se bomo enkrat zdramili. Upanja je malo.

Zakaj gre preveč našega denarja iz dežele?

Slovinci smo se doslej preveč držali razvade, da le to velja, kar je tujega. Zares, da velja, kar je tuje, a velja in stane več, kakor ono, kar je domače.

Razne industrijske izdelke, kakor opeko, cement, železnino in sploh priprave za stavbinsko stroko ljudje, kaj radi naročajo pri tujih tvrdkah. In vendar se vsi taki izdelki dobivajo v zadostni množini in dobre kakovosti pri domačih podjetjih in trgovinah.

Obleke si naročate z Dunaja, mesto iz domačih mest in trgov. Vsaj ti vendar domač trgovci in obrtniki dasta posredno ali neposredno svoj dobiček zopet nazaj na ta način, da kupujeta stvari, ki si jih ti pridelal, ali naravnost od tebe ali pa od drugega trgovca, ki jih je kupil doma. Poljski pridelki, sadje, vino, domače živali, les in sploh vse, kar lahko spečaš na trgu ali pri kupcu, vse to se porabi večinoma doma. In če gre roba tudi naprej, dobiček ostane v rokah domačega trgovca ali prekupeca, ki bo zopet drugikrat kupil od tebe robo ali blago. Čemu torej pošiljati taisti denar v tujino za blago, koje doma lahko dobiš za isto, ali še za nižjo ceno!

Prav pametno in pošteno je geslo „svoji k svojim!“ Torej je delo ljubezni do bližnjega, ako na ta ali na drug način podpreš podjetje svojega domačina. Res, da se zove vsakdo tvoj bližnjak: a tako se reč vendar ne more razumeti, da je čifut v daljnem mestu tebi bližji, kakor v istem kraju živeči tvoj sosed.

V navadnem življenju in domačem občevarju se pravi: „Naj bo, zato, ker sva sosed, ali prijatelj, znanca, sorodnika, — ti dam za to ceno.“ Vidiš, to je ljubeznjivo, naj bo tudi odkritosrečno in ravnej se v vseh zadevah tako. Domačin ti bode tudi primaknil kaj h kupu ali odnehal od cene, če večkrat kupuješ z njim. Vodi naj te povsod ta misel, da se prej domačinu, kakor sovražnemu tujcu. Na ta način se dobi pravi pomen prijateljstva in rojstva.

Če kako robo lahko dobiš v domači vasi, ne hodi po njo v deseto vas. — Porabiš več časa, in potrošiš več denarja, če zgubljaš čas in denar v daljnem kraju, nego doma.

Domač trgovec ali obrtnik je tisto pot, ki bi jo ti moral storiti, da dobiš robo v drugem kraju, že plačal. A ker je več robe skupaj naročil, na te ne pride toliko, kakor če sam naročiš manjši del blaga. Seveda ne sme biti domač trgovec oderuh, da bi hotel imeti na enkrat preveč dobička od posameznikov.

Če si tako srečen, da moreš kaj denarja na stran dejati, naloži ga v najbližnji domači hranilnici, do katere imaš zaupanje: Slovenski denar naj se hrani in množi v slovenskih hranilnicah. Tujci ne dajo za domače naše naprave nič denarja. Če pa sem in tje vrže kako svotico za take namene, je to le pesek v oči, da te preslepi in pridobi za se. Tako dejanje pa ni odkritosrečno, ampak le zapeljiva vada.

Največ pa se greši pri izbiri obrtnikov in podjetnikov ter delavcev sploh pri javnih stavbah in zgradbah.

Poslopje stoji na slovenski zemlji. Denar za to morajo zlagati pri davkih in nakladah domači davkoplačevalci. In vendar se oddajajo razna obrtniška dela tvrdkam iz tujih krajev, kakor da bi domači obrtniki ne bili delu kos. So pač merodajni nemško misleči činitelji, ki hočejo za vsako ceno, da se jim poje nemška slava kje tam v tujini, kjer dele poviševanja in odlikovanja. Da pa s tem sramoté in ponižujejo narod, med katerim delujejo in čegar kruh jedó, to takim birokratom in aristokratom ni veliko mar. —

Kedar bi imel izdati kak denar za stvari, ki jih prav ne poznaš, je pač boljše, da ti običi trdi evenk toliko časa v žepu, da ga boš moral šteti za drugo koristnejšo stvar.

Ako greš na potovanje za zabavo, izvoli najprej domače kraje. Saj je slovenski svet vendar tako krasan, da tebi in tvoji družici lahko razvedri sree in vzplamti dušo tudi ob najsrečnejših trenutkih življenja. Dokler imaš mlado kri, ti je ni treba ogrevati na laškem solncu, „ker solnce naše bolj blišči in hrib naš lepše zeleni“.

Le če bomo ljubili svojo rodno zemljo ob vsaki priliki ter vse duševne in materijalne sile posvečevali v njen prid, potem bode srečna in mogočna!

Štajersko.

Sramotno priznanje. Celjska „Nemška straža“ ima v svoji 4. letošnji številki poročilo o nekem sestanku „Südmarke“, ki se je vršil prejšnjega ponedeljka v hotelu „Stadt Wien“ v Celju.

Ta sestanek je sklical potovalni učitelj „Südmarke“, Heeger, ki je plačan za to, da širi nemštvo po slovenskih krajih in seje nemško seme razdora med mirno prebivalstvo. Ta žalostni nemški brodnik v slovenskem morju pa je v svoji potrtosti moral povedati „somišljenikom“ bridko resnico, da Judežovo delo ponemčevanja ne gre tako živo od rok, kakor bi želeli Vsenemci, katere pri svojem nastopanju proti našim narodnim pravicam tare slaba vest.

Heeger je očital članom in posebno članicam nemškega „brambenega (!) društva“ (Südmarke), da nimajo potrebnega narodnega navdušenja, da so premalo „völkisch national“, da so zlasti članice prekosate nasproti socialno nižje stoječim „somišljenikom“ in somišljenicam, da jih v družbi prezirajo itd. Kar rodi slabe sadove za „dobro nemško stvar“. S tem, pravi Heeger, da dame rade hodijo na lepe veselice in se lepo zabavajo in plešejo, s tem še ne kažejo narodnega duha.

Potem stavi v izgled „svojem“ delovanje Slovencev na narodnem polju in pa Čehov. O poslednjih poročila, da je njih šolsko društvo „Osředné Matice školské“ l. 1902. samo nabralo 800.000 K, a v istem času so vsa nemško-nacionalna društva skupaj nabrala le 700.000 K.

Nemški „Schulverein“ ima samo 25.000 članov, slovenska družba sv. Mohorja pa 84.000 članov. Mej

tem, ko pri nemškem društvu sodelujejo le posamezniki, pa v Slovencih delajo vsi stanovi: katoliška duhovščina, uradništvo in velik del učiteljstva. Najboljši dokaz za to so zadnje volitve v Št. Ilju v Slovenskih Goricah.

Jako značilno za nemške cilje je bilo pri tej priliki dejstvo, da so zborovalci pri besedah govornika „slovenska duhovščina“ zagrmeli urnebesni „Los von Rom!“ S tem so izdali svojo namero z agitacijo „Proč od Rima!“, s katero upajo zatreti delovanje slovenske narodne duhovščine. Izblebetali so pa tudi za marsikoga v Slovencih neprijetno dejstvo, da se vsaki slovenski udeležnik te agitacije, naperjene proti našim narodnim svetinjam, izkaže za narodno izdajico in sotrudnika „Südmarke“.

Iz gornjegrajskega okraja. V Gornjem gradu se je vršila dne 29. m. m. 69. glavna skupščina gornjegrajskega okrajnega zastopa pod predsedstvom načelnika g. Franca Šarb. Proračun okrajnega ubožnega zaklada se je sprejel z 2330 K dohodki in z ravnotoliko stroški. Proračun okr. zastopa kaže 182.088 K dohodkov in 177.356 K 13 vin. stroškov, torej preostanka 4731 K 87 vin. Pri dohodkih je omeniti 50% okrajno priklado k vsem državi pribitkom, izvzemši osebno dohodnino. Občinam v okraju se dovoli pobirati za leto 1905 sledeče občinske doklade: Bočna, Nova Štifta, Mozirje, Ljubno, Gornji grad in Kokarje po 60%; Solčava 50%; Luče in Rečica po 40%. Občini Gornji grad se še dovoli pobirati 15% užitninsko doklado. Cesta od levega brega Savinje pod Solčavo skozi vas se sprejme v okrajne ceste II. razreda pod pogojem, če prispeva za ta del ceste država 40%, dežela pa 30%. Občini Bočna se podeli 400 K subvencije za razne naprave. Pregledovalcem računov za l. 1903 se izbere gosp. Franc Kocbek, nadučitelj v Gornjem gradu. Na predlog učiteljskega društva za gornjegrajski okraj se sklene soglasno, ustanoviti štipendij v letnem znesku 240 K. Ta štipendij prejmejo dijaki moškega spola na učiteljsku; zavezati pa se morajo določeno število let v našem okraju službovati. Deželni odbor se naprosi, nastavi v okraju Gornji grad živinozdravnika. Razun navedenih točk obravnavale so se še druge manj važne za širjo občinstvo. Konečno se soglasno sprejme z navdušenim odobravanjem predlog g. Josip Ulčnika, da se slovenskim štajerskim deželnim poslancem za njihov energičen nastop v deželni zbornici brzojavno izreče priznanje.

Redka slavnost. V Gornjem gradu slavijo letos tri važna narodna društva svoje jubileje. „Narodna čitalnica“ 25 letnico, „Požarna bramba“ 20 letnico, „Pevsko društvo“ pa 15 letnico svojega obstanka. Kolikor smo zvedeli, bodo ta društva skupno priredila veliko ljudsko veselico na prostem meseca julija ali avgusta. K tej slavnosti se povabijo in pričakujejo vsa važnejša društva iz sosednjih krajev. Ker utegne biti ta veselica za ves gornjegrajski okraj in za sosednje kraje velepomembna, opozarjamo že danes na njo. — Seveda bomo pravočasno priobčevali podrobnosti.

„Celjsko pevsko društvo“ priredi v nedeljo, dne 22. prosinca 1905, v veliki dvorani „Narodnega doma“ v Celju burko s petjem v štirih dejanjih „Rezervistova svatba“.

Iz Sevnice nam poročajo: Četudi malo pozno, vam moram vendarle sporočiti, da je naš „Leseverein“ imel na Silvestrovo neko veselico, s katero se naši nemčurčki zdaj kar ne nehajo hvaliti. Kaj pa je bilo posebnega? Vsi proizvajalci programa so morali priti od — drugod, „domačini“ so le prodajali zijala. In vendar govore o svoji „društveni godbi“, ki je baje na tej veselici „oživel“. Da bi ti „judežki“ vsaj toliko ne sleparili in ne lagali! Kako „nemško“ je to njih društvo, pač najbolj dokazuje pristno slovensko ime njih predsednika, Smrekarja! Da vas le ni sram, izdajska mešanica!

„Obmejno nemško trdnjavo na jugu“ imenujejo Nemci svoje (?) „nemško Celje“. Po izreku teh braniteljev „nemške posesti na jugu države“ bi se morali Nemci pač vstaviti v tej svoji trdnjavi. Zakaj pa besne tudi po Ljubljani in po Trstu, zakaj zanašajo svojo politiko tudi na Goriško in celo v Furlanijo? Torej je „obmejna nemška trdnjava Celje“ samo fraza, resnica pa je, da bi hoteli ponemčiti ne le avstrijski Sever marveč tudi ves avstrijski Jug.

Lunino površje in celjski Nemci. V nedeljo 8. t. m. je v celjski nemški kazini neki nemški profesor iz Gradca imel predavanje o površju naše lune. Vsako goro, vsako dolinico in vsako kotlino je učenjak na drobno razkazal svojim poslušalcem. Pa ne da bi lunino površje prišlo v kako zvezo z najnovjšimi političnimi načrti Vsenemcev?

Primorsko.

V goriškem deželnem zboru se je sprejel z večino glasov — nov občinski red, kateri pa bije v obraz pravici. Po določenih tega občinskega reda bi v bodoče spadalo v kompetenco deželnega odbora nastavljati in odstavljati občinske tajnike in soditi o njih sposobnosti za občinsko uradovanje. V čemerkoli pa bi se po nazorih deželnega odbora tajnik izkazal nesposobnega, smel bi ga deželni odbor nadomestiti z drugim tajnikom.

Že ta točka novega občinskega reda za Goriško je usodne vsebine za slovenske občine na Goriškem osobito za one po obmejnih t. j. laško-slovenskih krajih. Ako se pomisli, da je po večini v kmečkih občinah tajnik pravi „župan“ in najvažnejša oseba v občinski upravi, je umevno, kako usodepolno za slovenske občine bi bilo, ako bi deželni odbor, odjemši vso kompetenco v nastavljanju občinskih tajnikov županom, smel svojevoljno nastavljati občinske tajnike. Ako bi bil n. pr. po nazorih deželnega odbora in zbora, v katerem imajo Lahi večino, kak občinski tajnik „preveč naroden“ in na „zgoraj“ denunciran kot „panslavist“ ali kaj takega, kako hitro bi ga „kompetentna oblast“ spoznala kot „nesposobnega“ in bi ga nadomestila z drugim „sposobnim“ t. j. takim, ki bi politično popolnoma ugajal Italijanom.

Občinski posli sami na sebi zahtevajo popolnoma vestnih in značajnih ljudi, kaj li še v slovenskih občinah, ki so v nevarnosti pred potujčevanjem. V očigled bližajočim se homatijam na avstrijsko-italijanski meji pa bi občinski tajniki po kopitu irredente igrali posebno sumljivo vlogo.

Po vsem tem pač ni čuda, da je završalo med Slovenci na Goriškem ter da ena občina za drugo protestira na namestništvo v Trstu proti novemu občinskemu redu. Vse protestujoče občine se odločno protivijo, da bi ta občinski red zadobil Najvišje potrjenje.

Značilno je, da je ta občinski red predlagal Lah dr. Marani, eden najzagrizenejših sovražnikov našega naroda.

Nadejamo se, da bo ta občinski red našel svojo pot zopet tja, od koder je prišel.

Zavarovalnica proti nezgodam — terra incognita? Kakor čitamo v 12. letošnji številki „Edinosti“, stoje stvari z zastopstvom v zavarovalnico proti nezgodam nekoliko drugače, kakor se je mislilo na Kranjskem iz početka. „Edinost“ izvaja — in v kolikor je to resnično, moramo tržaškemu dnevniku dati prav —, da je bila le malomarnost in nebriznost Kranjske kriva fujaska, ki smo ga doživeli pri volitvah zastopstva v to za nas toliko važno društvo. „Edinost“ piše, da je odbornik političnega društva „Edinost“ govoril z dvema uglednima ljubljanskima odvetnikoma, in ju vprašal za svet, do koga se je obrniti zaradi organizacije in agitacije na Kranjskem. Oba sta nasvetovala tretjega naprednjaka, ki je baje zelo delaven na to stran in pri obeh strankah na dobrem glasu. Ta gospod je kmalu stopil v dogovor z društvom „Edinost“ v tej stvari in obljubil zavzeti se za isto v takem smislu, ki bi zajamčil naš uspeh pri volitvah. Odbornik političnega društva „Edinost“ je opozoril kranjskega zaupnika osebno in s pismom, da treba za vsaki kraj imenovati zaupnike, ki naj pregledajo volilne liste, držeč v evidenci volilce, nabirajo glasovnice, jih pošljejo volilnemu odboru v Ljubljano, ta pa naj jih potem pošlje političnemu društvu v Trst. — Kaj pa se je zgodilo? Politično društvo „Edinost“ s Kranjskega ni dobilo nikakega odgovora, niti v Ljubljani niso postavili kandidatov! — Vsled tega „Edinost“ ni vedela koga zapisati za kandidata iz Kranjske, niti ni moglo sploh kaj storiti v prilog važni zadevi. — Ako je torej stvar taka, kakor jo opisuje „Edinost“ — potem na vsem fujasku ni nikdo drugi kriv, nego naša mlačnost in otrplost za našo — lastno korist! Pa še nekaj drugega je, kar moramo pri tej priliki iz srca obžalovati, — namreč nebriznost poklicanih krogov za rojaka trpina. Zavarovalnica proti nezgodam je zavod, ki se tiče v prvi vrsti delavskega stanu. Kako malo srca pa kažejo poklicani krogi za trpina, ako ne omogočijo v tem prevažnem zavodu zastopstva, ki bi se potegovalo za pravice našega delavca in gledalo na prste nasprotnikom. Ako se v tem zavodu potem gode nezaslišane reči, ko je naš človek enostavno osleparjen za odškodnino itd., potem naj za krivice, ki jih mora prenašati ubogi trpin, le prevzamejo odgovornost oni, katerim je položaj delavstva — terra incognita, ki pa se ob svečanih prilikah vendar le ne branijo naslova „prijatelj delavskega stanu“. — Na naslov

političnega društva „Edinost“ pa moramo izpregovoriti tudi nekaj. V takih slučajih je vedno treba teren prej študirati, potem delati. Društvo „Edinost“ je pa v tem zagrešilo, da je slepo sledilo svojim — kako bi rekli, da se ne zamerimo? — simpatijam in se ni podalo na nevtralnno pot, dobro poznaoč odnošaje na Kranjskem. Pristranost kazati v rečeh, ki se tičejo javnega blagra, je neopravičeno in pelje čisto do — poraza. Predležeci slučaj naj vam bo v svarilo za prihodnjic!

Uredniška tajnost pred najvišjim sodiščem.

Preteklo soboto se je vršil na Dunaju hrupno obiskani protestni shod žurnalistov iz avstrijske zveze časnikarjev. Na shodu so se glasno izražali protesti proti odloku najvišjega sodišča, vsled katerega se poslej v danih slučajih zamore siliti urednike, da izpovedo imena piscev v časopisih. Zborovalci so smatrali to zahtevo najvišjega sodišča kot nečastno kratenje uredniške svobode, ki je v protislovju z moralo javnega časopisja.

S temi protesti mora soglašati po našem mnenju vsak pošten časnikar, kajti kam bi prišlo, ako bi uredniki in sodruidniki ne bili zavarovani pod plaščem molčečnosti! Nobena resnica bi v nepokvarjeni obliki ne smela več na dan. Pripomniti pa treba, da se uredniška tajnost mnogokrat itak brezvestno krši, nemalokrat v škodo sodrudnikov. Takih nečastnih slučajev moremo beležiti tudi Sloveni, ko se gotovim „zaupnim osebam“, znancem in sorodnikom uredniškega in tiskarskega osebja marsikaj izblebata, kar bi ne smelo na dan.

Doma in drugod.

Huda zima. Od vseh strani prihajajo poročila o krutem mrazu in velikih snežnih viharjih.

Strossmayerjeva devetdesetletnica. Uzorni vladika Djakovaški biskup Juraj Strossmayer slavi dne 4. februarja t. l. svoj 90ti rojstni dan. V proslavo tega znamenitega dne se je v Osjeku v Slavoniji sestavil poseben odbor, čegar prvo delo je, da je zbral svoto 5000 K ter dal izvršiti spominsko kolajno. Mnoga hrvatska društva bodo ob tej priliki priredila razne zabave, koncerte itd. Da se udeleže tega redkega slavlja tudi Srbi, k temu navdušuje vse dobro in slovanski misleče srbsko časopisje.

Krupp misli na Gorenjsko. Po listih kroži vest, da se nemški tovarnar topov Krupp iz Essena zanima za vodne sile naše Gorenjske!

Drugi planinski ples. „Slovensko planinsko društvo v Ljubljani“ priredi letos zopet svoj planinski ples in sicer v „Narodnem domu“ v Ljubljani dne 1. februarja. Priredi se kot ples ob Triglavskem ledeniku. Sokolova dvorana v „Narodnem domu“ bode temu primerno prirejena in okrašena.

Volkovi na Notranjskem. V šneperškem gozdu na Notranjskem so te dni vstrelili eno volkuljo, enega volka pa ranili. V tamošnjih gozdih pa so videli še več volkov, ki prihajajo s Hrvaškega.

Orjaška podzemeljska jama. V Slivjah na Krasu blizu Materije — tako poroča „Edinost“ — so razkrili velikansko podzemsko jamo, v kateri teče voda. Jama je večja nego škocijanska in v znanstvenem pogledu nekaj izvenrednega. Tržaška podružnica „Slovenskega planinskega društva“ je v dogovoru z občino Slivje ter je že ukrenila vse potrebno glede te jame. Tudi druga planinska društva so stopila s tržaško podružnico v zvezo v tem oziru.

Društvo proti cestnemu prahu se je ustanovilo na Dunaju za celo Avstrijo.

Poljaki na Dunaju. Na Dunaju bivajoči Poljaki so te dni ustanovili javno čitalnico, v kateri je na razpolago 18 000 knjig. Predsednik temu društvu je bivši finančni minister dr. Bilinski. V zvezi z društvom je tudi šola za poljščino, ki jo obiskuje 144 otrok.

Sedmi mednarodni kongres za zavarovanje delavcev se bo vršil med 17. in 25. septembrom 1905 na Dunaju. Gotovo je ravno vprašanje zavarovanja delavcev eno najvažnejših, katerega ugodna rešitev bi bila za vse kroge in sloje kar najkorisnejša.

Davek za postopače nameravajo uvesti na Francoskem.

Nikola Tesla. Ta sloveči ameriški elektrotehnik (rodom Hrvat) je izumil poseben avtomatičen torpedo, ki se z vso natančnostjo da voditi v daljave, kamor ne seže krogla največjih topov. Sovražnik ne more z nobenimi, tudi ne električnimi pripomočki vplivati na torpedo.

Ruskega generala Trepowa je v Moskvi napadel neki Potogradski, ki je baje izstrelil nanj zastupljene kroglice.

Nemški general Meckel o junaku Steslju. Pruski general Meckel, bivši učitelj in organizator japonske vojske, čegar mnogo učencev se je udeleževalo obleganja Port Arturja, poroča da ne more soglašati s pretiranimi (?) slavonspevi o Steslovem junaštvu. Meckel pravi: „Ruta v žepu Steslovem še ni tlela, ko je mož vrgel puško v koruzo. Steselj je obljubil boriti se do zadnjega moža in do zadnjega zidu, — pa je izdal trdnjavo, ko je imel v posesti še celo vrsto utrd in bi bil Japoncem prizadel še veliko izgub predno bi se bilo treba udati. Morda bi bil mej tem celo pričakal pomoči od zunaj. A kdor veliko govori mora tudi besedo držati. Steselj pa je veliko govoril, a malo držal.“ Tako Prus Meckel, zanimivo pa bi bilo vedeti, kako bi se bil držal on na Steslovem mestu.

Štrajki. Ob Ruri štrajka približno 260.000 delavcev v premogovnikih. Med temi je 110.000 organiziranih delavcev, t. j. okoli 60.000 jih pripada stari socijalnodemokratski stranki, 40.000 krščanskim socijalcem, 10.000 poljskim društvom. — V Petrogradu štrajkajo delavci v nevskih ladjedelnicah. Tudi v francosko-ruski ladjedelnici so ustavili delo.

Najslabša država v Evropi. Na kongresu socijalistov v Amsterdamu je vodja nemške socijalne demokracije Bebel rekel, da je Nemčija politično in policijsko najslabše vrejena in vladana država v Evropi. S to svojo izjavo se je Bebel vsem „poštenim Nemcem“ hudo zameril.

Dobrota Američanov. „New York World“ poroča, da so znašala razna darila ameriških dobrotnikov v dobrodelne svrhe pretečeno leto znatno svoto 88 milijonov dolarjev. Carnegil je daroval 7.900.000 dolarjev. Rockefeller 5.500.000 dol. in več drugih po nad 2 miliona dol.

Kolera v Uralu in Kavkazu ne razsaja več tako hudo. V okraju Erivan, kjer je nastopila najhujše, so posamezni slučaji redkejši. Tudi v drugih vaseh se obrača na bolje. Kozaki vzdržujejo red.

Dvoje krvavih dejanj v Parizu razburja tamošnjo javnost. Dne 7. t. m. so našli otroci v nekem jarku v predmestju Saint Quen zavoj, v katerem je bilo razkosano in na pol sežgano žensko truplo. Policija pa si zaman prizadeva, da pride na sled temu skrivnostnemu umoru. — Te dni sta se ustavili na vogalu ulice Bouchardon dve kočiji, iz katerih sta stopili dve mladi elegantni dami. Obe hkrati sta potegnili ostre nože. Ena izmed njiju zakliče: „Ena mora izginiti, ti ali jaz!“ in porine nož v srce svoji nasprotnici, ki se je z glasnim krikom mrtva zgrudila na tla, morilka pa skočila v kočijo in se odpeljala ne ve se kam.

Uredništvo, ki ima edenintrideset nadstropij. Nevjorški časopis „Newyork Times“ se je 1. t. m. preselil v svojo novo palačo, ki obstoji iz 31 nadstropij. To poslopje meri od tal do vrha strehe 476 čevljev in je najvišje poslopje v Novem Jorku. Stavba ima 55 čevljev temelja, po sredi temelja gre še nedavno otvorenja podzemska železnica, katere širokost je 54 čevljev. Preselitev uredništva „Newyork Timesa“ v to novo poslopje so slavili na Silvestrovo in o polnoči so na skrajni visočini strehe prižgali velikansko bengalično luč.

Mravlje kot ženski kinč. Na otoku Nova Gvineja nosijo ženske okoli vratu kinč iz — črnih mravelj. Te mravlje dobe po vrthih, odgriznejo jim zadnji del života in ga — pojedjo, glavo vržejo proč, prsi pa naberejo na nit in jih nosijo na vratu kot kinč. Mlada nevesta nekega prvaka je imela tak kinč okoli vratu, ki je bil dolg ednajst čevljev in za katerega je bilo treba 1800 mravelj.

Spor na indijski meji. Iz Kalkute se poroča, da je med knezoma Gire in Navagoja izbruhnil obmejni spor s krvavimi posledicami. Angleži so poslali tja eno kolono iz Malakanda, da varuje zvezo pri Kitralu in da podpira kneza iz Gire.

Klanje židov.

Spisal Maksim Gorkij.*

Bilo je približno pred petnajstimi leti v nekem mestu ob Volgi. Delal sem pričeni z zgodnjim jutrom vročega dne v juliju ob bregu te reke, mazal sem barko s smolo, in že se je bližala opoldanska ura, ko se je oglasilo za menoj, nekje tam v predmestju, zamolklo, jezno vpitje, ki je zvenelo kakor rjojenje razdraženih lačnih volov. Tudi jaz sem bil lačen in zato sem hitel z delom, vsled česar se s pričetkom niti menil nisem za ta daljni šunder. Ali z vsakim trenutkom je narastlo to vpitje, kakor dim z rastočim požarom.

V soparnem vzduhu nad predmestjem je visel moten oblak prahu. Gledal sem proti oni smeri in

* M. Gorkij je rodom Rus in mogoče najslavitejši pisatelj v sedanji svetovni literaturi. Star je komaj 36 let. Pred desetimi leti je bil še nepoznan, ali kar naenkrat se je razneslo njegovo ime po celem svetu. Vse kar opisuje, je doživel večinoma sam. Njegovo življenje je bilo tudi res zelo čudovito: bil je eden tisti „basjakov“ (od besede bos), ki se potikajo od kraja do kraja, kakor pravi vagabundi. O Gorkjem priobčimo o priliki daljšo črtico. Za danes objavimo le zgoraj stoječi prevod. — Kakor znano, se prigode na Ruskem leto za letom veliki izgredi proti židom. Pomorijo jih in uničijo jim vse njih imetje. Tak prizor nam opisuje pisatelj.

meni se je zazdelo, kakor da napolnjujejo ta zrak disharmonični glasovi, s tem da so se z zrakom vred dvigali od tal. Vedno gostejši je postajal prah, glasovi glasnejši in burnejši, zrak se je tresel in z njim je zatrepetalo tudi moje srce, sluteče nekaj zlobnega.

Popustim svoje delo in zlezem po peščenem bregu navzgor, da se razgledam: skozi vežna vrata hiš so se vsipali ljudje, hiteli so ob cesti tja nekam v globino predmestja, za njimi so tekli psi in otroci, prestrašeni golobje so frfotali nad njihovimi glavami in pod nogami te množice so begale kure. Ta občna zmešnjava je potegnila tudi mene s seboj in pričel sem teči i jaz.

„Na Elizabetskaji se tepejo“ je kričal nekdo.

Nasproti je prišel tovorni voz tem, ki so hiteli tja, vsi v eno smer. Strastno je bičal voznik konja z jermenom in iz polnih prsih je vpil: „Težaki! Naše tovariše pretepavajo!“

Zavil sem v ozko ulico in obstal sem. Gosta množica ljudij je zamašila s svojimi telesi ulico, da so bile videti kakor polna vreča zrnov. Spredaj, nekje od daleč tam je bilo čuti rjojenje in evilenje ljudij, žvenketale so šipe, zamolklo so padali težki udarci, nekaj je zaropotalo in padlo je na zemljo. Glasovi so krili drug drugega, kakor oblaki v jeseni in viseli so v zraku kakor težak, viharjen oblak.

„Žide pretepajo“, je dejal z zadovoljnim glasom snažen starec. „Se jim godi tudi prav,“ je pristavil, zadovoljno si maneč male, suhe roke.

Preril sem se naprej, sledeč vznemirjevalni, privlačni sili upitja. Ne samo mene, ta strašni polom je vlekel tudi druge seboj, v vse se je usesal kakor močvirje. Vsi obrazi ljudij, ki so divjali mimo mene, so bili vznemirjeni same strašne, divje, strastne zlobnosti, poželjivo so jim svetlikale oči. Vsa ta množica se je prerivala naprej, kakor težka, gosta masa, pripravljena podreti stene in ograje, ki so jo tesnile, pripravljena potepati prednje z nogami, stopiti preko njih teles in jih pomečkati. Planil sem v dvorišče ene izmed hiš te ulice, skočil sem preko ograje v drugo dvorišče, potem še enkrat in zopet enkrat in iznova sem se nahajal v gostem človeškem metežu. Na ozkem dvorišču velike kamenitne hiše se je kar trlo ljudij: bilo je videti, kot da bi vsi vreli kakor krop, kakor da bi se tresla zemlja pod njihovimi nogami.

Kakor obsedeni so dvigali glave kvišku in prerjovel so drug drugega; njihovi obrazi so žareli, v odprtih ustih so se svetlikali zobje, mahali so z rokami in prerivali so se med seboj, suvali in skušali so zlesti na streho gospodarskega poslopja, spolznelo jim je, zdrčali so nazaj in poskušali so iznova. Izvzlie temu različnemu gibanju se je zdelo, da imajo na sebi vsi nekaj skupnega. Vsak človek je postal le del orjaškega telesa, ki ga je napolnjevala ista nasilna, divja moč.

Na strehi hiše je stal visoko nad glavami z razjarjenostjo zvarjene množice poleg okajenega dimnika suh, star žid. S prsti je trgal opeko s strehe in med tem, ko jo je metal na množico, je vpil z ostrim glasom, ki je bil še najbolj podoben čajki.*

Na njegovih prsih mu je trepetala dolga siva brada in bele hlače so mu bile pokrite rdečih madežev. Razjarjeni glasovi so mu prihajali na uho:

„Ustrelite ga!“

„Pojdite po puško!“

„Pobijte ga z opeko na tla!“

„Splezajte k njemu!“

Na oknih so bile videti temne postave, ki so ruvale iz zida okvirje, na katerih so visela okna, in metale so hišno opravo na dvorišče. Žvenketale so šipe. Širokopleč, kuštrav mladenič je stopil k oknu, prijel je veliko ogledalo, pomolil je je skozi okno in dejal je: „He! Pozor!“ In ogledalo je zletelo na tla, odsevajoč solnčne žarke. Potem se je sklonil še mladenič skozi okno. Njegov širok obraz je izraževal le skrb in resnost, in zlobnosti ne.

Pri drugem oknu je bil videti črnobradat kmet, z veliko blazino v roki; raztrgal jo je in gost bel oblak puha se je delil po zraku.

„Sneži, pazite, da vam ne zamrznejo nosovi, fantje!“ je kričal, ko so se sesule bele snežinke po glavah množice. Na dvorišču so tulili:

„Semkaj, v sodu smo našli židove otroke!“

„Ubij jih!“

„S črepinjami ob steno!“

„He, stari židove, zlezi doli, našli smo tvoje vnuke! Pridi doli, drugače pobijemo vso tvojo zalego.“

Otročji krik je napolnjeval ozračje. Strašen glas! Izmed divje besnosti množice se je razločil kakor blisk med oblaki. Zdelo se je, da je občna tulenje po tem malo prenehalo.

(Dalje prihodnjic.)

* Möwe, rus. čajka, slov.?